

Vattenförsörjningen i Europa organiseras olika

– och fungerar olika bra

Företagsekonomiska institutionen i Lund deltar sedan ett halvår i ett forskningssamarbete med Chalmers Tekniska Högskola om uthålliga VA-system. Urban Water är namnet på det fleråriga forskningsprojektet, där man för att få en helhetssyn också vill ha ett företagsekonomiskt perspektiv.

– Vi jämför VA-verksamheten i England, Schweiz, Tyskland, Nederländerna och Frankrike, säger Anna Thomasson som arbetat med projektet sedan hon tillträdde som doktorand i början av året. Dessa länder är intressanta eftersom de löst VA-verksamheten på flera olika sätt. Vi lyfter fram för och nackdelar med de olika ländernas system, men vi rangordnar dem inte. Syftet är i stället att ge insikter i olika alternativa lösningar.

De fem länderna studeras utifrån tre perspektiv som är viktiga för uthålligheten i systemen – ekonomi, kompetens och ekologi. Om systemet är underfinansierat är detta troligen negativt för uthålligheten ur ett ekonomiskt perspektiv. Det kan finnas tillgång till olika kompetens och den kan utnyttjas på olika sätt. Det ekologiska perspektivet handlar till exempel om hur modern tekniken är och tillgången till rent vatten. Studien kopplar också till det nya EU-direktiv om VA-verksamhet som håller på att implementeras. Skillnaderna i ägarstruktur är stora. I

Anna Thomasson deltar i forskningsprojektet Urban Water

Nederländerna tillåter lagstiftningen inga privata VA-aktörer, medan verksamheten i Storbritannien är helt privatiserad.

– En anledning till privatiseringen i Storbritannien var de stora investeringsbehoven. Men ett problem är att aktörerna inte alltid gjort de investeringar de utlovat. Avgifterna har höjts, men kvaliteten har ofta sjunkit, något som naturligtvis inte är befrämjande för uthålligheten.

Delvis kan detta ställas mot att Storbritannien tidigare var ett lågprisland i sammanhanget. Så är inte längre fallet, men fortfarande har man fasta avgifter och inga vattenmätare. I Tyskland anses priserna vara höga, men här är kvaliteten också hög och politikerna har gett området hög prioritet.

– Jämförelser är förstås svåra eftersom förutsättningarna för VA-verksamheten är så varierande. Ett genomgående problem i Europa är dock att de små kommunerna har svårt att få tillräcklig skala i VA-verksamheten och

(forts sida 2)

(forts från sida 1)

Vad är kommunal effektivitet?

Med knappa ekonomiska resurser i kommunerna och en kommande generationsväxling talas det ofta om behovet av effektivitet. Men begreppet effektivitet är oklart och används ibland alldeles för lättvindigt, menar ek dr Hans Knutsson som har studerat hur begreppet används i kommunal verksamhet. För att höja kommunernas effektivitet måste flera olika parter kunna diskutera konstruktivt med varandra. Därför måste begreppet tydliggöras, menar han.

– Det är till exempel vanligt att tala om effektivitet när man egentligen menar produktivitet. Högre produktivitet innebär kort och gott att samma sak görs billigare nu än tidigare. Men effektivitet handlar också om andra saker, till exempel målsättning – vad man vill åstadkomma och i vilken grad man lyckats. Det handlar också om vilken anpassningsförmåga en kommun har, till exempel viljan att pröva olika organisationsformer, nya leverantörer eller, i

(forts sida 2)

Hans Knutsson har benat ut och förtydligat begreppet kommunal effektivitet

Vattenförsörjning i Europa	1
Kommunal effektivitet	1
Högst personligt	2
Idéskrift – finansiella instrument	3
Höstens KEFU-program	4

Högst personligt: Nya lösningar kommer att krävas...

När jag bänkat mig framför datorn för att skriva några rader som tyckare i KEFU-nytt, kretsar mina tankar mycket kring ekonomi. En av orsakerna är att en gammal KEFU-profil, Lennart Hansson, var i Eslöv för några dagar sedan och presenterade en analys av kommunens ekonomi.

De ekonomiska frågorna känns idag som om de överskuggar de flesta andra frågor. Varje dag när jag slår upp morgontidningen konstaterar jag att Eslövs kommun delar problemen kring den ekonomiska situationen med många andra kommuner. Det som kanske bekymrar mig mest är att det inte går att se någon ljusning de närmaste åren och den bilden tror jag många delar med mig.

Bilden av framtiden blir inte ljusare av att vi numera allt oftare drabbas av beslut som direkt påverkar vår ekonomi, oftast i en negativ riktning, och att dessa beslut kommer väldigt sent i förhållande till tidpunkten då de skall börja tillämpas. Möjligheten till anpassning av ekonomin är nästan obefintlig. Ett sådant exempel är utjämningen för LSS-kostnader.

Den analys som Lennart Hansson presenterade visade på att vi i Eslöv har ett bra utgångsläge, men också att de senaste årens utveckling kräver snara åtgärder. Annars kommer problem att bli mycket stora.

För att klara de utmaningar som finns framför oss tror jag att det är viktigt att vi kan fortsätta att lära av varandra inom den kommunala sektorn. Det arbete som Kommunförbundets analysgrupp presenterade byggde mycket på jämförelser med andra kommuner, dels i vårt närområde men även från övriga kommuner i landet med likartade förutsättningar som Eslövs. Det är viktigt att det finns enkla verktyg för

Marie Jacobsson, kommundirektör, Eslövs kommun

ett sådant arbete och framför allt att det finns arenor för möten.

Ett annat område som jag tror vi måste utveckla, i alla fall gäller detta för oss i Eslöv, är arbetet kring vår budget. Ibland tenderar vårt arbete att ha mer fokus på de pengar vi inte har eller inte kommer att få, än på alla de vi redan har (vilket är ganska mycket). Jag tror att det med detta fokus är svårt att värdera den verksamhet vi bedriver. Därmed försämras möjligheten att skapa en bättre överensstämmelse mellan de förväntningar våra kommuninvånare har och hur de sedan verkligen upplever vår verksamhet.

Vi kommer också att göra en översyn av själva budgetprocessen. Syftet är att skapa en bättre tydlighet och ett helhetsperspektiv. Att överge tekniken med ramar på varen och tidigarelägga budgetarbetet till våren är nog en modell vi kommer att införa. Här vet jag att några kommuner redan har gjort en hel del förändringar, så om det är någon som vill dela med sig av sin erfarenhet, så är vi i Eslöv mycket intresserade att ta del av dessa.

Att vi framöver måste fortsätta att samverka inom kommunsektorn för att skapa lösningar för framtiden ser jag som en självklarhet och att KEFU:s arbete kan spela en stor roll i detta arbete är också en självklarhet.

Jag är övertygad om att vi kommer att finna lösningarna som gör att vi kommer att klara de framtida utmaningarna. Jag är dock också övertygad

om att det kommer att krävas andra lösningar än enbart de vi ser idag. Men inom kommunsektorn tror jag att vi både har kompetensen och kraften för att klara detta.

Marie Jacobsson,
kommundirektör

att det därför blir dyrt att genomföra förbättringar. Därför har man till exempel i Schweiz också börjat samarbeta med grannkommunerna för att lösa finansieringen.

KEFU:s forskningsledare Ulf Ramberg och universitetslektor Ola Mattisson är också involverade i projektet. De tre forskarna från Lund kommer att sammanställa en egen rapport som sedan skall ingå i Urban Waters rapportserie.

– Samarbetet har fungerat bra och forskarna från Chalmers är väldigt öppna för det vi kan bidra med, säger Anna Thomasson, som tycker att det är roligt att arbeta med något som berör så många.

– Det är viktigt för alla människor att ha tillgång till rent vatten!

(forts från sida 1)
extremfallet, ifrågasätta själva den verksamhet som bedrivs. Jag menar att man måste diskutera effektivitet utifrån alla dessa tre dimensioner.

Hans Knutsson, som doktorerade vid företagsekonomiska institutionen i Lund för tre år sedan, arbetade efteråt på Banverket som verksamhetsplanerare under drygt ett år. En tid han beskriver som mycket nyttig och lärorik. Men när professor Stefan Yard frågade honom om han kunde tänka sig att återvända till institutionen slog han till. Då hade han redan funderat över hur effektivitetsbegreppet användes och såg ett angeläget forskningsområde.

– Jag tyckte att det var spännande att bena ut begreppet och föra in det i ett kommunalt sammanhang

I ett första projekt gjorde han en fallstudie av parkverksamheten i Hel-

singborg och Gävle. Studien resulterade i rapporten *Benchmarking och effektivitet* som kom ut i november förra året. Här studerar han bland annat språkbruket och beslutsprocessen i kommunerna. Han presenterar också ett förslag till hur kommunerna kan begrunda sin egen effektivitet genom att ta fram egna "effektivitetsprofiler". Effektivitetsprofilerna kan till exempel göras genom att man för var och en av dimensionerna produktivitet, måluppfyllelse och anpassningsförmåga listar en rad påståenden och sedan på en graderad skala kryssar i huruvida dessa stämmer.

"En effektiv organisation är först av allt en fungerande organisation"

– Det skulle förbättra möjligheterna att göra jämförelser mellan kommunerna. Men det innebär också en metodisk självrannsakan, att de olika dimensionerna uppmärksammas och att kommunerna härigenom kan göra tydligare åtaganden. Jag tror att effektivitetsprofilerna kan vara en motiverande och tacksam utgångspunkt för många hårt prövade kommuner.

Nu fortsätter han med en fördjupad och mera tillämpad effektivitetsstudie i Helsingborgs kommun för att ytterligare pröva sin modell. Här kommer han bland annat att delta "på fältet" och lyssna på vad som sägs och vad som egentligen menas.

– Jag tror att det verkligen är angeläget för kommuninvånarna att effektivitetsfrågorna uppmärksammas och ser det därför som en ynnest att få jobba med kommunalekonomiska frågor, säger Hans Knutsson. Effektivitetsbegreppet är synnerligen viktigt för svenska kommuner och hur man ser på det är sannolikt av stor betydelse för hur den svenska välfärden utvecklas.

Idéskrift om redovisning av finansiella tillgångar

I oktober kommer en idéskrift om redovisning av finansiella tillgångar, riktad till ekonomiansvariga i små- och medelstora kommuner. Författare är ek dr Torbjörn Tagesson, doktorand Fredrik Ericsson och ek dr Ulf Ramberg. Skriften har gjorts på uppdrag av Rådet för Kommunal Redovisning

Kommunernas pensionsförpliktelser innebär ett ansvar för att förvalta betydande belopp, och placeringar i olika typer av finansiella instrument har därför blivit viktiga för att finansiera dessa framtida pensionsåtaganden. De finansiella instrumenten kan också bli aktuella för att placera överlikviditet eller för upplåning. Men i små- och medelstora kommuner, som ofta inte har speciell kompetens på området, kan det finnas stor osäkerhet om de finansiella instrumenten och hur de ska redovisas. Därför är en handledning som kombinerar teori och praktik, och som kan användas som stöd och uppslagsverk, efterfrågad av många.

– Vi gjorde en förstudie där vi kontaktade kommunerna för att inventera vilka typer av tillgångar som är aktuella i mindre och medelstora kommuner

och det är dessa instrument vi behandlar i boken, säger Torbjörn Tagesson. Vi gick också igenom normerna på området och diskuterade frågeställningarna med en rad praktiker.

Boken inleds med en genomgång av dessa instrument och deras konstruktion, uppdelade i diskonteringsinstrument, obligationer, aktier och andelar i värdepappersfond. Huvuddelen av boken ägnas sedan åt hur de olika instrumenten behandlas i redovisningen. Till stor del illustreras detta genom ett antal exempel.

– Vi har försökt sätta oss in i de praktiska redovisningsproblem som kan uppstå i en liten eller medelstor kommun och skapa exempel på grundval av detta säger Ulf Ramberg.

I slutet av boken tar författarna också upp vad som kan förväntas i framtiden när det gäller redovisningen av finansiella instrument.

KEFU kommer den 21 november att följa upp med en endagskurs om redovisning av finansiella instrument. Kursen tar upp de vanligaste instrumenten, vägledande principer och aktuell normgivning, konterings exempel samt en framtidsdiskussion.

Torbjörn Tagesson och doktorand Fredrik Ericsson, medförfattare till idéskriften Redovisning av finansiella tillgångar

V.g. meddela ev. adressändring till
KEFU-Skånes sekreteriat
e-post: KEFU@fek.lu.se, fax: +46 46 222 42 16

Ny KEFU-rapport:

På spaning efter kommunal utvecklingsförmåga – lärdomar från världens bäst styrda kommun

Ulf Ramberg m. fl.

"The city's success seems nothing short of remarkable". Ett av många positiva omdömen om Phoenix (Arizona, USA) i rapporten. Enligt författarna är det häpnadsväckande vad en långsiktig, konsekvent och målmedveten organisation och ledning kan göra med en stad.

Företrädare för svensk offentlig sektor har anledning att begrunda Phoenix resultat inför utmaningen att säkra produktion och utveckling i framtiden.

Denna hindras av alltmer begränsade personella och finansiella resurser.

I Phoenix är helheten avgörande för stadens framgång, en helhet som i detta fall är större än summan av delarna. Stadens balansgång mellan nytänkande och stabilitet ses som en grundförutsättning för framgång. En annan viktig framgångsfaktor är att organisationens energi ska frigöras genom att hindra chefer från att hindra! Med delegering som en genomsyrande grundtanke står inte chefen i vägen för organisationen.

Phoenix lyckas också balansera demokratiska värderingar med effektivitet genom sitt sätt att budgetera och arbeta fram politiska prioriteringar. Det är viktigt för svenska beslutsfattare att begrundas, när arbetet med att utveckla vår kommunala välfärdsproduktion orienterar sig mot framtiden.

Seminarier hösten 2003

Gränsöverskridande styrning

Medverkande:

Ulrika Westrup, ek dr, Företagsekonomiska institutionen, LU

Från patient till kund inom sjukvården

Onsdag 6 november, EC III, Lund

Medverkande:

Lars Nordgren, ek. dr.

Kommunal budgetering och redovisning i ett internationellt perspektiv

Onsdagen 10 december, EC III, Lund

Medverkande:

Gert Paulsson, ek dr;

Ola Mattisson, ek dr;

båda från Företagsekonomiska inst, LU

Utbildningar hösten 2003

Ny ekonom i kommuner och landsting

torsdagen den 6 november,

fredagen den 5 december

Medverkande:

Håkan Magnusson, docent, Statsvetenskapliga institutionen, LU; Ulf Ramberg, ek dr, Företagsekonomiska institutionen, LU; Torbjörn Tagesson, Högskolan Kristianstad; inbjuden gäst

Redovisning av finansiella instrument

Fredagen den 6 november

Medverkande:

Torbjörn Tagesson, ek dr Högskolan Kristianstad; Fredrik Ericsson, doktorand, Företagsekonomiska institutionen, LU

Tre kollegor som går en kurs betalar bara för två personer!

Beställ en egen kurs!
**Kontakta oss för
ideer och detaljer**

Kontakta KEFU

Tel: 046 - 222 49 60

e-post: KEFU@fek.lu.se

Anmälan till KEFU:s kurser ställs till

KEFU-Skåne, Box 7080, 220 07 Lund

Tel: +46 46 222 78 20

e-post: kefu@fek.lu.se

Nytt från KEFU-Skåne utges av Rådet för kommunalekonomisk forskning och utbildning i Skåne

Ansvarig utgivare:

Staffan Moberg, ordf KEFU

Redaktion:

Mats Brangstrup (red), Ulf Ramberg,

Mikael Hellström

Adress:

**KEFU, Institutet för ekonomisk
forskning, Lunds universitet**

Box 7080

220 07 LUND

tel: +46 46 222 49 60

telefax: +46 46 222 42 16

e-post: KEFU@fek.lu.se

Upplaga: 3 900 ex.

Tryck: Rahms i Lund, 2003